



Daxili audit haqqında

Azərbaycan Respublikasının Qanunu

Bu qanun Azərbaycan Respublikasında təsərrüfat subyektlərinin idarə edilməsinin səmərəliliyinin artırılması məqsədi ilə daxili audit xidmətinin təşkilinin və həyata keçirilməsinin hüquqi əsaslarını, daxili auditorların hüquq və vəzifələrini müəyyən edir.

I fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 1. Əsas anlayışlar

1.0. Bu qanunda istifadə olunan anlayışlar aşağıdakı mənaları ifadə edir:

1.0.1. daxili audit-təsərrüfat subyektinin fəaliyyətinin inkişafına və səmərəliliyinin yüksəldilməsinə yönəldilmiş risklərin idarə olunması, nəzarət və idarəetmənin səmərəliliyinin qiymətləndirilməsi və inkişafına sistemli yanaşmaqla təsərrüfat subyektinə öz məqsədlərinə nail olmaqda köməklik edən obyektiv, təminatverici və məsləhətverici fəaliyyətdir;

1.0.2. daxili audit xidməti-təsərrüfat subyektində daxili audit fəaliyyətini həyata keçirən struktur bölmədir (Audit Komitəsi, departament, şöbə, bölmə, daxili auditor);

1.0.3. təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanı təsərrüfat subyektində idarəetməni həyata keçirən Ali idarəetmə orqanı (Direktorlar Şurası və Müşahidə Şurası) və İdarəetmə orqanı;

1.0.4. Audit Komitəsi-bu qanuna uyğun olaraq təsərrüfat subyektində yaradılan, daxili audit siyasətinin və strategiyasının hazırlanması, həyata keçirilməsi və auditor nəzarətinin təşkilinə məsul olan struktur bölmədir.

1.0.5. daxili auditor-daxili audit xidmətinin daxili auditi həyata keçirən əməkdaşdır;

1.0.6. Daxili Auditorlar İnstitutu (DAİ)-daxili audit peşəsi üzrə beynəlxalq sertifikatlaşdırma, tədris, tədqiqat işinə və xüsusi təlimatların hazırlanmasına rəhbərlik edən peşəkar assosiasiyadır;

1.0.7. daxili audit standartları-Daxili Auditorlar İnstitutunun Daxili Audit Standartları üzrə İdarə Heyəti tərəfindən təsdiq edilən, daxili nəzarət sistemini və daxili audit xidməti fəaliyyətini tənzimləyən normativ sənədlərdir.

Maddə 2. Qanunun tətbiq dairəsi

2.1. Bu qanun mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formasından asılı olmayaraq Azərbaycan Respublikasının ərazisində fəaliyyət göstərən və məcburi auditin obyektı olan təsərrüfat subyektlərinə şamil edilir.

2.2. Bu qanunun müddəaları bu qanunun 2.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmayan digər təsərrüfat subyektləri tərəfindən könüllülük prinsipi əsasında tətbiq edilə bilər.

2.3. Qanunvericiliklə təsərrüfat subyektlərində daxili auditə dair xüsusi tələblər müəyyən olunduqda, bu qanun həmin tələblər nəzərə alınmaqla tətbiq olunur.

II fəsil. Daxili auditin təşkili

Maddə 3. Daxili audit xidmətinin yaradılmasına məsul olan müvafiq idarəetmə orqanının vəzifələri

3.1. Təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanı:

3.1.1. daxili audit xidmətinin rəhbərini və daxili auditorları (Audit Komitəsinin üzvlərini) vəzifəyə təyin edir və vəzifədən azad edir;

3.1.2. daxili audit xidmətinin Əsasnaməsini təsdiq edir;

3.1.3. daxili audit planlarını, habelə daxili auditorların vəzifə bölgüsünü təsdiq edir;

3.1.4. daxili audit siyasətini və strategiyasını müəyyən edir və həyata keçirilməsini təmin edir;

3.1.5. audit fəaliyyətinin həyata keçirilməsi üçün lazımı şərait yaradır;

3.1.6. daxili audit xidmətinin aşkar etdiyi nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılması üçün müvafiq tədbirlər görür;

3.1.7. daxili audit xidmətinin hesabatında verilmiş məqsədəuyğun təkliflərin həyata keçirilməsi ilə bağlı qərarlar qəbul edir.

3.2. Təsərrüfat subyektində Audit Komitəsi yaradıldıqda, bu qanunun 3.1.2-ci-3.1.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş vəzifələri həmin orqan yerinə yetirir.

Maddə 4. Daxili audit xidmətinin vəzifələri

4.1. Daxili audit xidmətinin vəzifələri aşağıdakılardır:

4.1.1. təsərrüfat subyektində müntəzəm və səmərəli fəaliyyətin təmin edilməsi, məqsədlərə nail olmaq üçün risklərin idarə edilməsi, istənilən dəyişikliyə qısa müddət ərzində münasibət

bildirilməsi məqsədi ilə yaradılan daxili nəzarət sisteminin səmərəliliyini və adekvatlığını müəyyən etmək;

4.1.2. mühasibat uçotu və maliyyə hesabatlarının düzgünlüyünü və etibarlılığını yoxlamaq;

4.1.3. təsərrüfat subyektinin xərclərinin səmərəliliyini qiymətləndirmək;

4.1.4. təsərrüfat subyektinin, ona tabe olan müəssisə və təşkilatların (onun törəmə təsərrüfat cəmiyyətlərinin) struktur bölmələrinin fəaliyyətinin normativ hüquqi aktlara və təsdiq edilmiş fəaliyyət planına uyğunluğunu yoxlamaq;

4.1.5. ehtiyatlardan istifadənin səmərəliliyi, düzgünlüyü, onlardan istifadəyə nəzarəti və zərərdən mühafizə olunmanın yetərliyi qiymətləndirmək.

4.2. Audit Komitəsi, bir qayda olaraq, ictimai əhəmiyyətli qurumlarda yaradılır və aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirir:

4.2.1. təsərrüfat subyektində daxili audit siyasətini və strategiyasını müəyyən edir, daxili audit planlarını təsdiq edir və daxili audit fəaliyyətinə nəzarət edir;

4.2.2. daxili audit xidmətinin rəhbəri və əməkdaşlarının vəzifə təlimatlarını, proqramlarını, daxili auditin hesabatlarını, nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair tövsiyələri təsdiq edir;

4.2.3. daxili nəzarət sisteminin yaradılması və tətbiqinə, daxili nəzarətin və risklərin idarə edilməsi sisteminin təkmilləşdirilməsinə dair müvafiq idarəetmə orqanına təkliflər verir;

4.2.4. kənar auditin təyin edilməsi ilə əlaqədar müvafiq idarəetmə orqanına təkliflər verir;

4.2.5. təsərrüfat subyektlərinin icra orqanlarından kənar və daxili auditorların daxili nəzarət sistemə dair verdikləri tövsiyələrin yerinə yetirilməsinin vəziyyəti barədə məlumat əldə edir;

4.2.6. maliyyə risklərinin yüksək olduğu sahələri müəyyənləşdirir və təsərrüfat subyektlərinin icra orqanları tərəfindən onların səmərəli idarə edilməsinə əminlik əldə edir;

4.2.7. kənar və daxili audit və ya digər yoxlamaların gedişində aşkar olunan saxtakarlıq hallarını, nöqsan və çatışmazlıqları müzakirə edir və onların aradan qaldırılması üçün müvafiq idarəetmə orqanına təkliflər verir;

4.2.8. maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə biləcək hüquqi məsələləri nəzərdən keçirir və öz tövsiyələrini verir;

4.2.9. müəssisənin illik və cari maliyyə hesabatlarının hazırlanması prosesinə və nəticələrinə nəzarət edir;

4.2.10. daxili auditorların audit nəticəsində təqdim etdiyi tövsiyələrin müzakirəsini təmin edir;

4.2.11. təsərrüfat subyektinin müvafiq icra orqanlarını daxili auditorlar tərəfindən təqdim olunmuş tövsiyələrin icrasına cəlb edir.

4.3. *Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallarda Audit Komitəsinin bu Qanunun 4.2-ci maddəsində müəyyən edilmiş vəzifələri təsərrüfat subyektinin Təftiş Komissiyası tərəfindən yerinə yetirilir.*

Maddə 5. Daxili audit xidmətinin müstəqilliyi

5.1. *Qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, daxili audit xidməti işinin planlaşdırılmasında, daxili auditin aparılmasında və auditlə bağlı hesabatların hazırlanmasında müstəqildir.*

5.2. Daxili audit xidməti təsərrüfat subyektinin icra orqanlarının səlahiyyətinə aid işlərə, habelə öz səlahiyyətinə aid olmayan proqram və layihələrin hazırlanmasına və ya icrasına cəlb edilə bilməz.

5.3. Daxili audit xidməti təsərrüfat subyektinin tabeli müəssisə və təşkilatlarında (onun törəmə təsərrüfat cəmiyyətlərində) daxili nəzarət sisteminin təşkili işində məsləhət xidmətləri göstərə bilər.

III fəsil. Daxili auditor

Maddə 6. Daxili auditorun hüquqları

6.0. Daxili auditor aşağıdakı hüquqlara malikdir:

6.0.1. təsərrüfat subyektinin fəaliyyətinin təhlilini aparmaq üçün elektron məlumatlar da daxil olmaqla, pul vəsaitləri, daşınmaz əmlak, maddi aktivlər və s. barədə sənədləri tələb etmək;

6.0.2. maliyyə vəsaitlərindən səmərəli və təyinatı üzrə istifadə edilməsinin düzgünlüyünü araşdırmaq;

6.0.3. auditin nəticəsinə dair rəy bildirmək;

6.0.4. zəruri hallarda təsərrüfat subyektinin vəzifəli şəxslərindən əlavə məlumatlar və izahatlar almaq;

6.0.5. qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

Maddə 7. Daxili auditorun vəzifələri

7.1. Daxili auditor daxili auditə təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanı və ya Audit Komitəsi tərəfindən təsdiq edilmiş iş planına uyğun olaraq həyata keçirir.

7.2. Daxili auditor daxili auditi həyata keçirərkən, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, daxili audit xidmətinin Əsasnaməsinə, Azərbaycan Respublikasının üzv olduğu Daxili Auditorlar İnstitutu (DAİ) tərəfindən müəyyən edilmiş peşə standartlarına, prinsiplərə, təlimatlara, qaydalara əməl etməlidir.

7.3. Daxili auditor öz vəzifələrinin icrası zamanı fəaliyyətinin qanunvericiliyə uyğun olmasına məsuliyyət daşıyır.

7.4. Daxili auditor daxili audit xidmətinin və ya təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanına yazılı məlumat verməklə, səlahiyyətinə aid olmayan hər hansı tapşırığın icrasından imtina etməlidir.

7.5. Daxili auditor daxili audit zamanı təsərrüfat subyektinin normal fəaliyyətinə mane olmamalı, fəaliyyəti ilə əlaqədar əldə etdiyi kommersiya sirri daşıyan məlumatlardan sui-istifadə etməməli və məxfilik prinsipinə əməl etməlidir.

Maddə 8. Daxili auditora dair tələblər

8.1. Daxili auditor ali iqtisadi və ya hüquqi təhsilə və ya digər ixtisas üzrə ali təhsilə və audit, yaxud əlaqədar sahələrdə dörd illik iş stajına malik olmalıdır.

8.2. Məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə maliyyə-təsərrüfat sahəsində müəyyən vəzifələr tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilmiş və ya bu növ cəza ilə bağlı məhkumluğu ödənilməmiş və ya götürülməmiş şəxslər daxili auditor vəzifəsini tuta bilməzlər.

8.3. Təsərrüfat subyektində şəxsi marağı, onun təsisçisi və ya səhmdarı, müvafiq idarəetmə orqanının üzvü ilə və ya mühasibat (maliyyə) hesabatlarının tərtib edilməsinə məsuliyyət daşıyan hər hansı şəxslə birbaşa qohumluq əlaqəsi olduqda, daxili auditorun həmin təsərrüfat subyektində audit aparması qadağandır.

Maddə 9. Daxili audit xidmətinin rəhbərinin vəzifələri

9.1. Daxili audit xidmətinin rəhbəri:

9.1.1. daxili auditorların fəaliyyəti ilə bağlı uzunmüddətli və illik inkişaf planlarını hazırlayır və təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanına təqdim edir;

9.1.2. daxili auditlə bağlı hesabatı təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanına təqdim edir;

9.1.3. audit zamanı aşkar edilmiş nöqsan və çatışmazlıqların aradan qaldırılmasına məsul olan şəxslər göstərilməklə təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanına təkliflər verir;

9.1.4. daxili auditorun müstəqilliyinə və ya obyektivliyinə müdaxilələr barədə təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanını məlumatlandırır;

9.1.5. daxili audit xidmətinin işinin təşkili üçün zəruri olan təşkilati-texniki tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə müvafiq idarəetmə orqanına müraciət edir;

9.1.6. daxili auditin metodologiyasına əsasən təsərrüfat subyektlərində daxili audit prosedurlarını müəyyən edir;

9.1.7. daxili auditorların işinin keyfiyyətini qiymətləndirir;

9.1.8. zəruri hallarda təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanının razılığı ilə təsərrüfat subyektinin digər əməkdaşlarını auditin aparılmasına cəlb edir;

9.1.9. daxili audit xidmətinin fəaliyyəti ilə bağlı illik hesabatı təsərrüfat subyektinin müvafiq idarəetmə orqanına təqdim edir.

Maddə 10. Daxili audit xidmətinin rəhbərinə dair tələblər

10.1. Daxili audit xidmətinin rəhbərinə dair tələblər aşağıdakılardır:

10.1.1. Ali iqtisadi və ya hüquqi təhsilə və müvafiq ixtisas üzrə azı beş illik iş stajına malik olmaq;

10.1.2. yüksək peşə hazırlığına və mənəvi-əxlaqi keyfiyyətlərə malik olmaq;

10.1.3. elmi-pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyəti istisna olmaqla, digər ödənişli fəaliyyət növləri ilə məşğul olmamaq.

10.2. Məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş hökmü ilə maliyyə-təsərrüfat sahəsində müəyyən vəzifələr tutma və ya müəyyən fəaliyyətlə məşğul olma hüququndan məhrum edilmiş və ya bu və digər cəza ilə bağlı məhkumluğu ödənilməmiş və ya götürülməmiş şəxslər daxili audit xidmətinə rəhbərlik edə bilməzlər.

IV fəsil. Daxili audit fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi və əlaqələndirilməsi

Maddə 11. Daxili audit fəaliyyətinin dövlət tənzimlənməsi

Daxili audit sahəsində dövlət tənzimlənməsi Azərbaycan Respublikasının müvafiq normativ hüquqi aktları əsasında həyata keçirilir.

Maddə 12. Təsərrüfat subyektinin işəgötürəni ilə daxili audit xidmətinin rəhbəri və əməkdaşları arasında qarşılıqlı münasibətlər

Təsərrüfat subyektinin işəgötürəni ilə daxili audit xidmətinin rəhbəri və əməkdaşları arasında qarşılıqlı münasibətlər bu qanunla, Azərbaycan Respublikasının Əmək Məcəlləsi və digər normativ hüquqi aktlarla tənzimlənir.

Maddə 13. Daxili auditin özünütənzimlənməsi

13.0. Daxili auditin özünütənzimləməsi onların ictimai birliyi tərəfindən aşağıdakı qaydada həyata keçirilir:

13.0.1. daxili audit xidmətinə fəaliyyəti ilə bağlı əməli köməklik göstərilməsi;

13.0.2. təsdiq edilmiş daxili audit prosedurlarına əməl edilməsi sahəsində daxili audit xidmətlərinə metodoloji yardım göstərilməsi;

13.0.3. daxili auditorlar üçün treninqlər və ixtisasartırma kurslarının təşkili üzrə tədbirlər həyata keçirilməsi;

13.0.4. daxili audit üzrə məsləhət xidmətləri göstərilməsi;

13.0.5. daxili audit xidmətləri üçün daxili audit prosedurları ilə bağlı təkliflər hazırlanması;

13.0.6. Daxili Auditorlar İnstitutu (DAİ) tərəfindən təsdiq edilmiş daxili audit standartlarının tətbiqinə dair qaydaların və şərtlərin hazırlanması.

V fəsil. Yekun müddəalar

Maddə 14. Məsuliyyət

Bu qanunun tələblərinin pozulmasına görə təqsirkar şəxslər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 15. Keçid müddəaları

Bu qanunun mərhələlərlə tətbiqi müddətləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İlham ƏLİYEV

Bakı şəhəri, 22 may 2007-ci il

№ 332-IIIQ

«Azərbaycan» qəzetində dərc edilmişdir (1 iyul 2007-ci il, № 142) .

«Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu»nda dərc edilmişdir (30 iyun 2007-ci il, № 6, maddə 565).

2 oktyabr 2008-ci il tarixli, 699-IIIQD nömrəli Qanuna əsasən əlavə və dəyişikliklərlə .